

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váci körút 23

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—

Félévre . . . . . 4 „.—

Negyedévre . . . . . 2 „.—

lová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom: A szegedi zsidó hitközség és az országos szervezet. — Zsidó-magyar művészek. Tárczácikk (XII.) Szerkeszti: Feleki Sándor. — A pesti izr. hitközség előjáróságának jelentése az 1888-iki közigazgatási évről. — Hirsch Móricz báró újabb jótékony tényéről... (Entrefilet.) A szeminárium és a biblia-kritika. — Szellemzsidók a rabbinikus irodalomból. Talmudistától. — „A házaló és fia.” Eredeti beszély. Irta: Viola Miksa. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

A szegedi zsidó hitközség és az országos szervezet.

A szegedi zsidó hitközség utolsó évi jelentése, mely a legközelebbi napokban fog megjelenni, bevezetésül a következő enuntiatiót tartalmazza, mely körlevél gyanánt szét fog küldetni az ország összes zsidó hitközségeihez.

Legfontosabb volt hitközségünk ez évi működésének keretében az a mozgalom, melyet a magyar zsidóság országos szervezetének ügyében kezdeményeztünk.

Régi elégedetlenségnek, hogy ne mondjuk: elkeseredésnek hatása alatt született ez a mozgalom. Annak hatása alatt, hogy a magyar zsidó felekezet, és mivel a felekezet önkormányzatáról tulajdonképen szó sem lehet, helyesebben: a magyarországi zsidó hitközségek önkormányzata a legvégzetesebb szélsőségekben mozog. Mert ha egyfelől minden zsidó hitközség a tarthatatlanságig független a maga összes dolgaiban, amíg azok körül a község tagjai, tisztviselői és hivatalnokai között teljes egyetértés uralkodik, másfelől az e tényezők közötti legkisebb összeütközés elég arra, hogy a »korlátlan« autonomiájú hitközség legfelsőbb ügyeibe avatkozassék a falusi előjáróságtól föl a vallásügyi, belügyi vagy közigazdasági kormányig minden politikai hatóság. Nem lügg ez a beavatkozás sem törvénytől, sem törvényes rendeletektől, nincs arra nézve megállapítva semmiféle forum avagy irányadó szabály. Egyszerűen az a döntő, hogy a zsidó hitközség kebeléből a panaszos felek melyik politikai hatósághoz fordulnak véletlenül és hogy a megkeresett hatóság — szintén véletlenül — illetékesnek hiszi-e magát a beavatkozásra.

A véletlenség az, melynek a zsidó felekezeti ügyek intézésében a legnagyobb és legfon-

tosabb szerep jut. És ez az oka annak, hogy a magyarországi zsidóság felekezeti életében hiányzik az öntudatos összeműködés, mely nélkül akár a zsidó, akár más felekezet nem teljesítheti tökéletesen azt a szolgálatot, a mire az állam kulturális életében hivatva lenne.

Első sorban az állam vallja kárát a felekezet megbéníttatásának, mert a szervezett magyar zsidóság csodákat művelne czéltudatos áldozatkészséggel különösen a magyarosodás és a közoktatás terén. E terén a magyar zsidóság valósággal nem teljesíthette kötelességét oly arányokban, mint a hogy azt — így szól a panasz, vagy ha úgy tesszik: a vád — elvárták volna épen a zsidó felekezettől, melynek erőteljesen kifejlett érzelme van a közművelődés iránt és a melynek fiai tömegesen lépnek a tudományos pályákra.

Tagadhatatlanul van is alapja a panasznak, midőn a magyarországi felekezetek mindenike megteszi a maga szolgálatát és meghozza a maga áldozatát a középiskolai és felsőbb oktatás körül. De csoda-e, hogy a községi egyedekre szakgatott magyar zsidó felekezet, mint ilyen, nem képes nagyobb szabású anyagi, avagy szellemi és erkölcsi akcióra? Hiszen nem is csupán hitközségekké forgácsolta szét a magyar zsidóságot a szervezetlenség, hanem még a hitközségekben is apró töredékekre, melyek leggyakrabban a »nem adózunk« népszerű elvénél fogva váltak külön és e kicsinyes, hogy ne mondjuk: erkölcstelen egységbontásban ugynevezett szabadelvű támogatásával éltek a politikai hatóságoknak, föl a legmagasabb forumig.

Hogy az így elemeire bontott magyar zsidóság nem tudott a nemzet kulturájáért nagyobb mérvű anyagi áldozatokat hozni, az csak természetes. Az iskolák, még az elemi iskolák ala-

pitása is vagy az egységükben, és szellemi ugy, mint anyagi erejükben megbontott hitközségek minden erőfeszítésével, vagy egyesek áldozatkészségével volt keresztülvihető, és sehol nem jelentkezhetett, sehol nem érvényesülhetett az egységes felekezetnek egészben véve mindenesetre impozáns ereje és áldozatkészsége.

És nem jelentkezhetik, nem érvényesülhet ez az erő és ez az áldozatkészség mai napig sem, mert a magyar zsidó felekezet egységes szervezése még mindig a pium desideriumok közé tartozik.

Egy-egy lépést tett ugyan újabban a vallásügyi kormány a zilált zsidó felekezeti ügyek rendezésére, de a kibocsátott miniszteri rendeletek csak — nem nevezhetjük másként — *ötletszerű* nyilatkozásai a kormány kétségtelen jó szándékának és még erősebben előtérbe állítják a teljes, egységes szervezetnek parancsoló szükségét, mikor a szervezetlen zsidó felekezet legszembeszökőbb bajait esetről-esetre *rendeleti* intézkedésekkel tatarozgatják, vagy orvosi nyelven: *kuruzzsolják*.

Nagy hálával fogadta a magyar zsidóság az 1885. évi november hó 13-ik napján 1924. eln. szám alatt kiadott vallásügyi miniszteri rendeletet, mely az anyakönyvi kerületek kijelölésével, legalább az anyakönyvi összetartozandóság elvét állapította meg az oldott kéve gyanánt szétszórt zsidó felekezeti polgárok között.

Fokozott hálával és köszönettel fogadta aztán a magyar zsidóság az 1888. évi június hó 21-ik napján 1191. eln. szám alatt kibocsá-

tott vallásügyi miniszteri rendeletet, mely a jövőre nézve részben lehetetlenné teszi, részben megnehezíti a töredékek kiválását a zsidó hitközségek kötelekéből.

És köszönettel tartozik a magyar zsidóság a kormánynak azon, közben kiadott rendeletekért, melyek immár megóvják a magas kulturális és erkölcsi föladatokra hivatott hitközségeket attól, hogy közvetett jövedelmeikben önkényesen vagy roszakaratulag megkárosíttassanak.

Hanem hogy a korlátlan, vagy mondhatni féktelen autonomiával bíró, de igaz, kétségbevonhatlan jogkörrel nem rendelkező, hatósági tekintélyükben sem kifelé, sem befelé meg nem védett zsidó hitközségeknek minden specziális ügyében és kérdésében *ötletszerűleg* kell a kormányrendeleteket kibocsátani, ez mutatja éppen, mily égető szüksége volna a magyarországi zsidó felekezetnek egy teljes, mindent kimerítő szervezetre.

Követeli a szervezetet a zsidó vallásu állampolgároknak törvénybe iktatott jogegyenlősége, követeli a magyar társadalom egy tekintélyes tagozatának nem kicsinyelhető érdeke, de követeli magának az államnak tekintélye is, hogy a kötelekében élő minden felekezet a legteljesebb mértékben részese legyen az őt megillető jogoknak és köteleességeknek.

Mindenekelőtt azonban magának a magyar zsidóságnak kell törekednie arra, hogy a felekezet, melynek vallási egységét csak számba nem vehető tulzók tagadják egységes és megbonthatlan legyen *szervezetében*, melynek *összetartó és minden netáni ellentétet kiegyenlítő kapcsolatában*

Zsidó magyar művészek.

Szerkeszti: Feleki Sándor.

XII.

ENGEL JÓZSEF.

A főváros egyik legmonumentálisabb szobrának, a Széchenyi szobornak készítőjét mutatjuk be olvasóinknak.

Engel József neve szülőföldjén, Magyarországon csak 1876-ban lett ismeretes, mikor 18 előkelő, nagynevű művész közül őt bizta meg a jury a nagy Széchenyi emlékszobrának elkészítésével. Ekkortáiban valamint a szobor leleplezése alkalmával igen sokat beszéltek a zseniális művésztől, csak azért, hogy csakhamar ismét elfeledjék. Ma napság már sokan azt sem tudják hazánkban, hogy a nagyszerű munka készítője ki volt. Ez közös sorsa azoknak, a kik nem hirdették sippal, dobbal a saját érdemeiket, hanem nyugodtan, zajtalanul, elvonulva a hiúság zsidvásáráról, működnek, fáradoznak. Pedig Engel a mai kor szobrászai között első helyet foglal el. Ugy, mint művészeinknél rendszeren látjuk, őt is a külföld fedezte fel, őt is ünnepli, dicsőíti s mi csak akkor vetünk tudomást róla, mikor legyőzve 18 hirneves ver-

senytársát az ő Széchenyi-tervének ítelték oda a babért. Sok tekintetben a művészt magányt szerető, zárkózott természete is hozzájárult ahhoz, hogy hazájában neve oly későn lett ismeretessé.

Engel hosszú művészi pályájára büszkeséggel tekinthet vissza. Sok jutott ki neki is az erőt és egészséget romboló életküzdelmekből, de sok az érdemből, elismerésből és kitüntetésekéből is. Nem fiatal ember. 1815-ben született Sátorajja-Ujhelyen, mint szegény zsidó szülők gyermeke. Már gyermekkorában igen nagy örömet talált a faragcsálásban s ha krétát, tajtéket vagy csontot kapott, abból különböző alakokat idomított. Így haladt fokozatosan mindenféle művészi tanítás nélkül 16 éves koráig. Ekkor szülei összekaparították számára néhány forintot, melylyel a bécsi művészeti akadémiába juthatott, hol 1838-ban két díjat nyert. Ritka művészi tehetségét már ekkor tanárai felismerték benne. Ezen díjakkal Németországot kereste föl. Itt abból tartotta fent magát, hogy elefántcsontból rendkívüli művészettel faragott alakokat. Ezen elefántcsont és alabástrom szobrai később európai hírnévre tettek szert. Münchenben csak rövid ideig maradt, azután Párisba ment, onnan pedig Londonba. Ismert szobrászoknál

hatalmasan fölvirágoznának a hitközségek és azok intézményei.

Az egészséges szervezetben egyesülő magyar zsidó felekezet rövid idő alatt fényes tanúságot tehetne arról, hogy más felekezetek mögött nem maradó készséggel és lelkesedéssel veszi ki bő részét a nemzeti kultúra áldozataiból. És fényes tanúságot tehetne a zsidó felekezet arról, hogy hitközségi intézményeinek fejlesztése mellett, humanisztikus és jótékonyági téren példaadólag léphetne föl a társadalomban.

Nagy átalakuláson menne keresztül a szervezet a magyar zsidóság hitközségi élete, és az önértékében fölemelt felekezet összes tagjai ujuló ragaszkodással és fokozott buzgalommal fordulnának a hitközségi élet felé, melynek légkörében tagadhatatlanul leginkább születnek meg az emberbaráti gondolatok és cselekedetek.

Mindez pedig arra a várakozásra ad jogot, hogy az emelkedett szellemű, szabadelvű kultusz-miniszter aerája alatt a vallásügyi kormány már legközelebb meg fogja valósítani a magyar zsidófelekezet egységes szervezetét.

Remélheti ezt a zsidó felekezet annál inkább, mert a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur személyes tapasztalatokat is szerzett arról, hogy a szervezetlen zsidó felekezet egyes elemei minden újabb rendelet kibocsátásánál valóságos izgalmakat idéznek föl és ezzel minden kétség fölé helyezik, hogy az összes felekezeti kérdéseket szabályozó szervezet állapíthatná meg csupán a maradandó békességet.

A szegedi zsidó hitközség, mely már többször

közönséges kőfaragó munkával kereste kenyerét és csak éjjel vehetett magának időt, hogy maga számára is készítsen valamit. Így készültek el Viktoria angol királynő és férje Albert herceg remek mellszobra s az akkori osztrák követ, Esterházy Pál herceg figyelme e művekre felhivatván, közbenjárására bejuthatott a londoni művészeti akademiába. Itt több éven át nagy buzgalommal tanult, tehetsége, ügyessége mindinkább kitűnt s műveivel több jutalmat nyert el. 1846-ban készült el első nagyobb munkája: „Két amazon harcza az argonauta ellen.” A legtekintélyesebb angol lap, a „Times”, magasztalással szólott a fiatal művész e munkájáról. E bírálat felkelté Albert herceg figyelmét, fölkereste a művész egyszerű szegényes műtermét s a csoportozatot megrendelte, egyuttal ajánlva Engelnek, hogy mielőtt befejezné, tegyen Rómában tanulmányutat. A hatszáz font sterling dijból a herceg előlegképen kétszáz fontot adott át a művésznek, ki ezen összeggel Rómába indult. Azonban előbb látogatást tett hazájában.

1847-ben érkezett Rómába s kevés megszakítással husz éven át maradt az örökvárosban. Az itt felhalmozott műkincsek, a régi mesterek munkái egészen lebilincseltek. Nagy előszeretettel dolgozott az

ment elől felekezetünk általános érdekű mozgalmában, az elmúlt év folyamán sokat és behatóan foglalkozott a szervezet ügyével és nem állott meg a kérdés elméleténél. Az előjárásnak sikerült beható tanulmányokon alapuló szervezeti szabályok kidolgozására illetékes egyént megnyerni és a zsidó felekezet szervezetének legkisebb részletére is kiterjedő javaslat fölött többszörös eszmecserét folytattak képviselő testületünk tagjai, kiknek tanácskozásában résztvett a zsidó felekezeti ügyek iránt kiváló érzéket és mély érdeklődést tanúsító egyik országgyűlési képviselő hitfelünk is.

A szervezeti javaslat nem lép föl azzal az igénynyel, hogy változatlanul elfogadtassék. Annak szerzője és támogatói első sorban a kérdés gyors és minden irányban méltányos megoldását tartották szem előtt és azt, hogy a zsidó felekezet szervezetének ügye, a magas kormány és a felekezet illetékes tényezőinek jóakaratával mindjárt a gyakorlati térre vitessék át.

Ennyi az, a miben a zsidó felekezet szervezetének ügyéről a t. képviselő testület előtt ezuttal meg akartunk emlékezni. És jelentésünk e részét csak azzal egészítjük ki, hogy a menyire rajtunk áll, a szervezeti javaslatot és illetőleg az avval összekötött célt nem ejtjük el, hanem azon leszünk, hogy a szervezet mielőbbi megvalósításának befolyásos körökben híveket szerezve, azt tőlünk telhető erélylyel és nyomatékkal propagálhassuk.

Bizton reméljük, hogy e törekvésben támogatni fog bennünket nemcsak a saját hitközségünk, de hogy a végcéljában országos fontosságú mozgalomhoz **tömegesen fognak csatla-**

Albert herceg által megrendelt csoportozaton, melyet a herceg a londoni műkiállításán mint magyar művész munkáját mutatott be. Művével Engel nagy elismerést aratott. E csoportozat jeleleg Viktoria királyné birtoka s az ő palotájában van elhelyezve. *Land* tengerész kapitány e munkát még egyszer megakarta rendelni maga számára, de a művész egy másik csoportozatot ajánlott neki, melyet épen akkor mintázott. Ez Penthesilea amazon királynénak Achillessel vívott harcát mutatja be azon pillanatban midőn Achilles halálos sebet ejt a királynén s a lebukó szép asszonyt egy amazon fogja fel. Egyáltalában az a husz év, tehát élte dele, melyet Olaszországban töltött, képezi egész működésének és művészetének legszebb korát. Mindjárt az első évben készült a »Fogoly Amor«, az »Ártatlanság« és még számos szoborműve, ideális és mythologiai alakok, melyekben a szép eszme a pompás kivitellel egyesült. Mindeme művek nevét ismertté tették egész Európában. Megjegyezzük, hogy Engel sohasem szünt meg igaz magyarnak lenni. Nemcsak a magyar nyelvet gyakorolta és beszélt távol hazájától, de mindegyik művét is mint magyar szobrász mutatta be. Az 1857-iki manchesteri műkiállításán a »Parla« című szobrával

Kozni a testvérközségek, melyekhez eddig soha nem fordultunk hiába a felekezeti igaz érdekei körül való lelkes csoportosulásért.

A pesti izr. hitközség előjáróságának jelentése az 1888-iki közigazgatási évről.

A 22 nagy negyedrért oldalra terjedő jelentés 11 részre oszlik, s mindenekelőtt a hitközség pénzügyi előjárója, *Strasser* Alajos haláláról emlékszik meg meleg szavakban. A jelentés 11 része közül a legfontosabbak: a szertartásügyre, az oktatásügyre, a jótékonyági intézményekre, a kórházügyi bizottság működésére, a hitközség közvetlen kezelése alatt álló intézetekre, a pénzügyi kezelésre, az adminisztratív forgalomra, az alapszabályok módosítására és a költségvetésre vonatkozó szakaszok, melyek mindenike lehető részletességgel öleli fel, és csoportosítja az illető körbe tartozó adatokat.

Ami mindenekelőtt a szertartás körébe tartozó intézményeket illeti, a jelentés meglepéssel konstatálja az ifjusági istentisztelet terén érvényesült haladást, kiemelve, hogy az ifjusági istentisztelet ez idő szerint már a hitközség nagy templomában tartatik, mely a főváros összes zsidó tanulóit befogadhatja, holott eddig a fogyatékos térvizonyok e részben számos kellemetlenséget okoztak. A templomi énekkar-személyzet kiegészítése a templomi szertartásnak magasabb színvonalra emelése céljából szükségesnek mutatkozván, segédkantór és karvezető alkalmazása vétetik célba. Az állás azonban előre-

keltett feltűnést s e szobrot *Salamon* londoni lordmáyor vette meg tőle.

Az 1873-iki bécsi nemzetközi nagy tárlaton a művész hat szoborművet állított ki közszemlére: „*Nymphák által foglyul ejtett Amor*“, „*Vadászat után*“, „*Vadászat előtt*“, „*Artatlanság*“ „*Achilles és Penthesilea*“ és az „*Életre ébredő Éva*.“ Ez utóbbi a szobrásznak egyik leggyönyörűbb műve. E munkájáért a nagy aranyéremmel tisztelték meg, mely kitüntetésben csak három magyar részesült. Volt Engelnek egy másik Éva szobra is, melyet *Pejacsevics* Pál gróf vett meg és budai palotájába szállíttatott. Itt tűz ütött ki s a szép szobor nagy része mészsze égett. Rómában készíté el *Nadasdy* Ferencz gróf nagy álló szobrát, melyet a család rendelt meg s jelenleg a bécsi arzenálban van kiállítva.

Engel ezen említett műveken kívül még számos mellszobrot is készített Rómában tartózkodása alatt, úgy, hogy műtermét ismerték messze földön. A külföldiek, kik az örökváros nevezetességeit jöttek meg szemlélni, mind meglátogatták a jeles művész műtermét, mely nem egyszer látott falai között fejedelmi vendégeket. Így *Miklós* orosz császár és neje,

láthatólag csak a f. év második felében fog rendszeresítettetni.

Ugyane részben, az új magyar énekeskönyv kérdésével kapcsolatban, emlékszik meg a jelentés a *Kiss* József és a községi előjáróság között támadt, annak idején feltűnést keltett konfliktusról. Tudvalevőleg a jeles költő a hitközség előjáróságának megbízásából a kiadni szándékolta új magyar énekeskönyv szövegét elkészítette. A munka vallásos és liturgiai szempontból való megbirálás végett két szakembernek kiadatván, ezeknek megjegyzéseit a hitközség előjárósága figyelembe vétetni kívánta, azonban a szerzővel ez irányban folytatott tárgyalások eredménytelenek maradtak, sőt a költő a kéziratot visszavette. — Részünkről ez ügynek mindkét fél meglegedésére leendő befejezését annál melegebben óhajtanók, mert értesülésünk szerint *Kiss* Józsefnek időközben könyvalakban megjelent imáit — az „Ünnepnapok“-at — hivatott zeneszerzőnk, *Major* J. Gyula, nagyrészt megzenésítette, s e zenéről elismert szaktekintélyek egyhangulag elragadtatással szólnak. — A jelentés e részében még a kóser husmérési jog gyakorlása tekintetében a hitközség részéről kifejtett tevékenység részesül szakszerű méltóságban.

Az oktatásügyre vonatkozó bőséges adatok halmozásából kiemeljük a következőket: Az oktatásügy tag kiterjedése és évről-évre gyarapodó terjedelméről az elmúlt három iskolai évről egybegyűjtött összehasonlító adatok tanuskodnak. Ezekhez képest:

a) a növendékek száma:

Frigyes Vilmos porosz császár és neje, a waleszi herceg, *Lajos* bajor király és még számos látogató csodálta meg a művész műtermét, tehetségét. Sajátságos, hogy Olaszországban nem ismerték annyira, mint Angolországban. Innen tömegesen kapta a megrendeléseket, angol főurak mellszobrait. Köztük különösen *Bright* és *Miss Bickerstätt*e mellszobrait emeljük ki.

Mikor hazánkban elmúltak az elnyomatás napjai és szabadabb levegő áramlott mindenfelé, mikor a művészek is szabadabban mozoghattak és alkothattak, 1865. év végén, Engel is visszatért hazájába. A Futó-utca egyik kis sárga rácsozatu, akáczfáktól környezett földszintes házában rendezte be műtermét s ott dolgozott elvonulva, nagy buzgalommal. A kormány több mellszobrot rendelt meg nála s általában leginkább mellszobrokkal foglalkozott, közbe monumentális munkákhoz készítetvén vázlatokat.

E közben nyerte el 18 pályázó közül, kik között hazánk első szobrászait találjuk, a Széchenyi szobornak kivételét. A bizottság mindjárt a „legnagyobb magyar“ halála után összegyűlt, a gyűjtések országszerte megindultak és 1865-ben hirdették ki a pályázatot, mely, mint említettük, Engel Józsefnek

	1886/7	1887/8	1888/9
1) a sip-utczai fiiskolában	556	570	609
2) a nagymező-utczai »	97	164	166
3) a leányiskolában . . .	445	435	431
összesen: 1.	98	1169	1206;

b) hitoktatásban részesültek:

a főváros különböző iskoláiba kiküldött tanítók részéről:

	1886/7	1887/8	1888/9
1) a középiskolákban .	1641	1737	1864
2) a polgáriskolákban .	1405	1520	1483
3) a népiskolákban . .	6396	6287	6546

Ehhez járulnak a *talmud-tóra* iskola és a *hebertan* folyamok, melyekkel együtt a hitközség oktatási intézményei az utolsó három évben e számokkal terjedtek ki a főváros zsidó ifjúságára: a) 1886/7: 11068; b) 1887/8: 10805; 1888/9: 11284.

A *jótekonysági ügyosztály* szintén évről-évre fokozottabb tevékenységet fejt ki. Rendes havi segélyben 106 egyének 5100 frt, segélyadományokban összesen 6380 frt 90 kr.; téli kiosztásban 3000 frt; husvétii segélyezésben 2673 frt 43 kr.; kiházasítási segélyben 3290 frt osztatott ki. A hitközségnél az 1888. évi folyamán három nagyobb alapítvány tétett. A ruhakiosztás alkalmával a két fiiskolában összesen 366, a leányiskolában pedig 167 tanuló kapott 1331 ruhadarabot, és 87 szegény iskolásgyermek részesített ingyen ételmezésben. A hitközség kezelése alatt álló alapítványi-ösztöndijak mind nagyobb (200—100 frt) összegűek, s azok közül a felsőbb tanintézetek növendékei között szétosztottakat sorolja fel a jelentés.

A jelentésnek a *kórházi bizottság* működéséről

diadalával végződött. Az ő pályaművén találták a kompozíciót és plasztikát a legmegfelelőbbnek. A pályázat eredményének kihirdetése után megkezdődött a hirlapi harc. A kritikusok s a közönség egy része inkább Izsó Miklósnak óhajtotta átadni a kivitelt, az ő művét jobbnak találva, a másik rész pedig Engelnek fogta pártját. A bizottság felszólította a hirneves *Wolf* Albertet, hogy mondjon ítéletet Engel mintája fölött. *Wolf* azt igen sikerültnak találta. Ezen heves megtámadtatások nem lankasztották a szobrást munkájában, noha még más kellemetlenség is érte. Ugyanis az agyagminta, sok fáradozásnak eredménye, összeomlott s újból kellett készítenie. Végre 1872-ben a gipszminta is elkészült s felszállítottatott Bécsbe öntés végett. Maga *Széchenyi* szobra 18 láb magas. Állva ábrázolja a nagy államférfiut, amint jobbában papirtekerceset tart, balját pedig kardjára támasztja. A szobor talapzatának, mely 28 láb magas s *Weber* Antal műve, négy oldalán *Pallas*, a tudományok, *Neptun* a hajózás, *Vulkán* az ipar és *Ceres* a földmivelés képviselői láthatók allegorizálva, hatalmas méretekben. Az egész kolosszális mű 120 ezer forintba került.

1880-ik év május hó 23-án ünnepe volt Magyar-

szóló része egyike a legterjedelmesebbeknek és beszámol egyrészt a mostani kórház és a szegényorvosi intézmény tevékenységéről, másrészt az épülőfélben levő új kórházra vonatkozó mozzanatokról. A lefolyt évben a kórházban 819 fekvő beteg, 16386 ápolási napon át részesült orvosi gyógykezelésben és 11,715 bejáró beteg vette igénybe a kórházi orvosi személyzet segélynyújtását, úgy, hogy összesen 12534 beteg gyógykezeltetett a kórházban.

A hitközség szegényorvosai 5792 betegnek nyújtottak segélyt. A betegek forgalmának tetemes emelkedése az eddigi szegényorvosok mellé egy negyedik szegényorvosi állás rendszeresítését tette szükségessé. A kórházban és a szegényorvosok által gyógykezelt betegeknek összes száma 18,326. Az e téren kifejtett fokozott tevékenység legszébb illusztrációja, hogy a kórházi és szegényápolási költségvetés az eddigi költségeknek több mint $\frac{1}{3}$ -ával, 3450 frttal felemeltetett.

Ami az új kórházat illeti, a kórházépítési bizottság jelentéséhez képest a munkálatok igen előrehaladtak. Hátra van még több kisebb munkán kívül a fűtési, vízvezetéki és világítási installatio, valamint a kórháznak felszerelése és berendezése. Az e részben rendelkezésre álló anyagi eszközök összeállításához képest a kórház-építési célra járulnak:

a) alapítók	61000 frttal,
b) ágyalapítványok	63500 „
c) jóltevők	57000 „
d) egyes felajánlott adományok	77051 frt 67 krral.

Ezen 258,551 fit 67 krt tevő összeg egyéb régebbi ado-

országának. Ekkor leplezték le a monumentális művet, mely a „*Széchenyi-téren*“ emelkedik, a Dunapartján, szemközt a Magyar Tud. Akadémiával, melynek az ünnepelt alapítója volt. Ott volt Magyarország színe-java, élén *József főherceggel* s a miniszterekkel. A fényes ünnepély után, melyen sok ezren vettek részt, újból megkezdődött a hirlapokban a kritika a szoborról, s újból kétfelé vált a vélemény. Hogy a monumentális műnek egyes hibái vannak, az tagadhatatlan, mindazonáltal maradandó, impozáns benyomást gyakorol a szemlélőre.

Engelt sem a szobor felállítása előtt, sem a felállítása után ellene intézett támadások nem kedvtelenítették el. Agg kora daczára is ifju lélekkel, friss erővel dolgozott. Pályázott az *Eötvös*, *Deák* és az aradi vértanuk szobrára. A muzeumban tőle *Mária Terézia*, *Pázmány Péter*, *Mátyás király* és *Révay Miklós* mellszobrai láthatók. A nemzeti színház számára *Kántorné* és *Szerdahelyi Kálmán* szobrait készíté el.

A jeles művész, élte alkonyán büszkén tekintet vissza megfutott pályájára, melyen a sok fáradalomnak meg is volt méltó gyümölcse: a közelismerés.

mányok és hagyományok-
kal együtt, melyeknek ösz-
szege . . . . . 162,005 frt 93 kr.
420,557 frt 60 kr-ra

gyarapodik, mely az 1888 év végével körülbelül $\frac{2}{3}$ részben már be is folyt. Kiadatott pedig ezen összegből a múlt év végéig 266,151 frt 66 kr. Tekintettel arra, hogy a humanizmus eme szép művének befejezéséhez még tetemes összegre van szükség, a jelentés ezen szakasza lendületes szavakban hívja fel az emberbarátok figyelmét ez alkotásra.

Az önálló bizottságok vezetése alatt álló intézetek közül első sorban a *Deutsch* Jakab elnöklete alatt működő *fiárvaházi* bizottság tevékenységéről találunk adatokat. A bizottságot a lefolyt évben is az intézeti épület kibővítésének eszméje foglalkoztatta, a melynek megvalósítása immár annyival sürgősebbé vált, mert az intézetbe felvett növendékek száma egyre szaporodik. E végből a bizottság a közgyűlés jóváhagyásának fentartásával az *Andrássy-ut* 112 sz. villát 38,500 frtért megvette, s ezen szerződés jóváhagyását kéri. — Az árvaházban az 1887 év végén 91 növendék volt, az 1888 évben felvételre 17, kilépett pedig 16, a lefolyt év végével tehát 92 növendék nyert ellátást az intézetben. Ezek legnagyobb része elemi iskolás, a többi pedig különböző tanintézetek között oszlik meg. Az intézet évi *bevételei*, különböző adományok, hagyományok, alapítványok, évi járulékok és kamatok címén 76,992 frt 62 krt tesznek ki, melyekkel szemben 38,658 frt 78 krnyi *kiadás* áll. Az intézet *vagyona* 422,654 frt 86 kr-ra rug, mely összegből a különböző alapokat illető tetemesebb összegek levonása után *árvaházi tőke* gyanánt 302,795 frt 41 kr. jelentkezik. Az árvaház tiszteletbeli elnöki állására, *Spitzer* G. Julia urnő halálával, *Kassovitz* Rozália urnő, a *Neuwelt* Ármin halálával megürült bizottsági tagságra pedig *Pollák* Mór választotta meg.

A *Deutsch* Sámuel elnöklete alatt működő bizottság felügyelete alatt levő *izraelita siketnémák országos intézetében* 86 növendék neveltetett, és pedig 48 fiu és 38 leány; közülök 36 díjtalanul tartatik el, a többiért pedig váltakozó évi díj fizetetik. Az intézet áldásdus működésére vonatkozó részletes adatok közül kiemeljük, hogy az 1876 év óta 171 siketnéma gyermek nyert kiképzést, kik közül az intézetet eddigelé 85 hagyta el, köztük 8 keresztény. A kiképzett fiunövendékek 12 foglalkozás, illetve iparág között oszlanak meg, és megannyian kitűnően megállják helyüket. A vagyonkezelés adataihoz képest a különböző címek alá vonható bevételek összesen közel 27,000 frtra rugnak, melylyel szemben 21,146 frtnyi kiadás áll. Az intézet tiszta vagyona a múlt év közepén 451,381 frt 82 krt tett ki s egy-egy növendék neveltetése, oktatása és eltartása átlag 243 frtba került. A jelentés egyébiránt azon körülményre hívja fel az érdeklődők figyelmét, hogy ezen

országos jellegű jótékony intézet, melynek jótéteményeiben legnagyobbbrészt *vidéki* illetőségű növendékek részesülnek, tulnyomólag a hitközség tagjai által támogatatik.

A *nyugdíjintézet*, melynek vezérő-bizottsága élén *Deutsch* Sámuel áll, bevételekben közel 14,000 frtot, kiadásokban 7000 frtot tüntet fel, s vagyona a múlt év végén 112,308 frtra rugott. Jótéteményeiben a múlt év folyamán 21 egyén részesült.

A *pénzügyi kezelés* rendkívül részletes adatai szerint a lefolyt évben a hitközség vagyona mintegy 14,000 frttal, az általa kezelt alapítványok és alapok pedig 8000 frttal gyarapodtak. Tekintettel azonban a rendes kiadások fokozatos emelkedésére, a jelentés sajnálattal kénytelen konstatálni azon tényt, hogy a jövedelmek gyarapodása ezekkel nem tart lépést, sőt e téren legnagyobb részt megállapodás, itt-ott pedig apadás mutatkozik. Ez teszi indokoltá ama újra és újra ismételt felhívást, hogy a hitközségi tagok hatványozott áldozatkészségükkel tegyék lehetővé, hogy a hitközség alkotásait a kor színvonalán megtarthassa, sőt előmozdithassa. Az előljáróság saját hatáskörében főfeladatának tekintette, hogy némely jövedelmi-forrás bővebb fejlesztése és minél rendszeresebb beosztása által a jelzett cél eléréséhez a maga részéről hozzájáruljon. E törekvés egyik legfontosabb tényezője volt a kultuszjárulékok teljesítésének szorgalmazása. Erre nézve a következő arányok emelendők ki:

Régibb hátralékból befolyt	1,301 frt 50 kr.
1887-iki	7,986 » 95 »
1888-iki járulékból	91,480 » 75 »
összesen:	100,769 frt 20 kr.

Az 1887. évben a kultuszjárulék teljesítésében 6546-an vettek részt, mely szám a lefolyt év alatt 982-vel gyarapodott, ellenben elhalálozás, elköltözés és elszegényedés miatt 482-vel csökkent. A gyarapodásba még nincs betudva azon kultuszjárulékosok száma (235), kik a Szent-egyletnél decemberben végbement tagfelvétel alkalmával, 1889-től kezdve, összesen 10000 frttal, a járulékot fizetők sorába lépnek.

Az utolsó három év *administratív* forgalmáról a következő számadatok nyújtanak tájékoztatást:

a) elintézésre beérkezett (a segélykérvényeken kívül)	1886	1887	1888
	1560	2441	2456
b) kiadatott	8286	10381	9796

A *rabbínatus* ügyforgalmi adatai:

Házassági perben közbenjárás	124	eset
szertartásos házasságfelbontás	21	„
chalicza	8	„

Az *anyakönyvvezetőség* összehasonlító táblázatához képest:

a) Születési esetek:	1886	1887	1888
fiuk	1188	1202	1334
leányok	1161	1196	1246
összesen:	2349	2398	2580

b) Esketések:	1886	1887	1888
összesen	536	564	532
c) Halálesetek:	1886	1887	1888
összesen:	1879	1757	1810.

Végül a *költségvetési javaslat* a következő főösszegeket tünteti fel:

a) összes szükséglet	247,201	frt	87	kr.
b) » fedezet	238,444	»	31	»

    minélfogva hiány: 8,757 frt 56 kr.,

mely némely megtakarítás, valamint némely jövedelmi tétel gyarapítása által a rendes kezelés keretén belül remélhetőleg fedezhető lesz.

Bevezetés és kommentár nélkül ismertettük e jelentést. — Hatalmas magyarázat maguk az adatok. Büszke öntudattal mutathatunk e községre, emez arányaiban és céljaiban, cél tudatos működésében és vezetésében páratlanul impozáns szervezetre, mely a folytonos fejlődés, folytonos virágzás és emelkedés stádiumát korántsem haladta még meg. A pesti zsidó nagy hitközség — s ez a tudat a vezetés, mint a tagok buzgalmát, áldozatkészségét csak fokozhatja — nem csak hazánkban, és nem csak a monarchiában, de *az egész földön sem találja párját.*

Hirsch Móricz báró újabb jótékony tényéről a napilapokban közölt hírek (bécsi táviratok) *több tekintetben téves információ alapulnak.* Ezen hírek szerint ugyanis Hirsch báró újabban nagy alapítványt tett legyen Bécsben és Budapesten, melynek kamatai (120.000 forint az osztrák és ugyanannyi a magyar fővárosban) megszorult iparosok közt osztandók szét. Ezek a hírek *csak részben felelnek meg a tényeknek.* Budapesten már 10 év óta áll fenn Hirsch báró egy jótékony irodája, melyet a báró Bischitz Johanna urnővel Karlsbadban történt első találkozására után a nevezett hölgy tanácsa szerint rendezett be. (A pesti zsidó nőegylet elnökszónya volt az első, ki Hirsch bárót ilyen természetű rendszeres és nagy jótékony akcióra idegen országban rábirta.) 1879-től 1887-ig a nagy emberbarát 100.000 frtot küldött évente a Bischitz Johanna vezetésével álló irodának érdemesnek talált megszorult titkos felsegélyezésére. Eredetileg az volt a szándék, hogy kevésen segítsen az iroda, de alaposan. Saját hibájukon kívül tönkrement családoknak, kenyérkeresőjüket vesztett özvegyek és árvák és egyéb csapások által szerencsétlen helyzetbe jutott kifogástalan embereknek alapos megvizsgálás után üzleteket rendezett be az itteni iroda, vagy nagyobb összegeket (1000 frton túl is) adott az ezáltal boldoggá tett boldogtalanok

kezébe, és elég nagy azok száma, kik tényleg alaposan segítettek magukon és áldva áldják a nagy jóttevőt és nemes tanácsadóját. Ezek az adományok azonban, bármennyire törekedett erre a jótékonyág gyakorlásában fáradhatlan urhölgy, titok nem maradhattak, és már a második évben oly nagy lett a kérelmezők száma, hogy a báró maga — kihez a kérvények utasítottak — ajánlotta, hogy az itteni jótékonyági iroda, természetesen Bischitzné ajánlata szerint, segíyezzen inkább kisebb összegekkel, de többeket. Arról, hogy csak iparosokat támogasson, nem volt szó soha és *nincsen szó most sem.* 1887 végén a nagy philanthrop, tekintve a kérvények rengeteg számát, Bischitzné kérésére 120.000 frtra emelte az évi segíyezéseket. A pénzeket a báró párisi irodájából küldik havanként (10.000 forintot) és nem áll, hogy *a báró által tett alapítványnak a kamatait képezik.*

A múlt év végén Hirsch báró felkérte Bischitzné, hogy legyen segítségére egy *a budapestihez hasonló új jótékonyági iroda alapításánál az osztrák székvárosban.* Elképzelhető, hogy a nagy lelkű urhölgy örömet tett eleget eme kérésnek és Bécsbe utazott, hol 3 hölgyet szemelt ki, (*Benevistiné, Engländer Károlyné, [Bischitzné leánya] és Bermánné* urnőket) a kik a nagy munkára vállalkoztak. Bischitzné ajánlatára századunk legbökezübb jótévője e hölgyekre bizta a nagy missiót. Február hónapra már meg is érkezett Bécsbe a 10.000 frt, de hogy ezek a pénzek egy alapítványnak képeznék a kamatait, vagy hogy csak iparosok számára volnának szánva, ép oly kevéssé áll a bécsi segíyezésekről, mint a budapestiekről.

A szeminárium és a biblia-kritika.

Vesszük a következő levelet:

Budapest, 1889. évi február hó 26-án.

Tekintetes Szerkesztő Ur!

Reformatus lelkész növendék vagyok és mint ilyen, a mennyire theológiánk keretébe vág, megismerkedtem az izraelita irodalom néhány kiválóbb korifáusával, kiknek élete és működése felébresztette bennem a vágyat, hogy mélyebb betekintést nyerjek az izraelita halhatatlanok pantheonjába. Erre alkalmam is nyílt, amennyiben barátaim közé büszkén számíthatok néhány izr. rabbinövendéket, kik a legnagyobb készséggel szolgálnak magyarázatokkal. Múlt héten felszólítottak, hogy jönnék el bodzafa-utczai intézetükbe, ahol egy papjelölt, ki doktori diplomát nyert a helybeli egyetemen, felolvasást fog tartani az Énekek énekéről. Felszólításuknak szívesen tettem eleget. Hogy elmondjam minő hatással volt reám a felolvasás, előre is kijelentem, hogy bölcs Salamon Sir-Hasirim-jéről többet reméltem hallani, mint a meny-

nyit a felolvasó nyújtott. De másról ohajtok szólani. Nem a német nyelvről, mely, úgy látjuk, Csáky miniszter germanisáló rendeletének kifolyása, hanem az előadási módorról és a tárgyról. Igazán bámulatba ejtett, nem a gyönyörű németiség, hanem hogy az izr. rabbinövendékek oly merészek, hogy nem áthatják: laikus közönséget *biblia-kritikával* traktálni. Mi is foglalkozunk ilyenü kritikával, de a könnyen hívő nép előtt még sem mernők mondani, hogy Sir-Hasirimet nem bölcs Salamon írta. Ezen állítás recitálásával — én legalább azt hiszem — hogy a hívőket meg-ingatta a felolvasó ur hitőkben és világos, hogy ezzel nincs elérve az a nemes cél, melyet a fiatal lelkesjelöltek magoknak kitűztek. Hogy tanuljon a közönség, ezt tűzték ki feladatuknak és a tulnyomólag nőkből állott hallgatóság igenis tanult — elromlani a leplezetlenül sőt még magyarázatokkal is kísért pikáns, csiklandós dolgok hallatára. Azzal mentegethetné valaki a felolvasót, hogy hiszen úgy van megírva a szövegben. Azonban — szerintem — egész más, ha valaki a bibliát akár eredetiben, vagy fordításban olvassa, mint ha a felolvasó ur szájából hallja; sőt ő mindjárt a bevezetésben tudtára adta a közönségnek a kritikát, mely szerint nem Salamon írta Sir-Hasirim-et és ennél fogva, minthogy hiányzott benne a szentség varázsa, nem volt egyéb profán frivolitásnál. Higyje el tek. szerkesztő ur, hogy ha az a sok éretlen lányka, kik az előadáson jelen voltak — elbeszéli barátnejának, hogy a papképezdében olyan pikáns dolgokat lehet hallani, a minőket a „Magyar Figaró“ sem nyújt, szívesen fogják az entréet lefizetni, csak hogy fiatal emberek szájából oly élvezetes tanulmányt halljanak. A mamák pedig nem féltik leányaikat elbocsájtani az előadásra, mert hiszen az erkölcsnek egykori őrei és majdan terjesztői — a szószékről — tartják azt.

Ezen eszmék keltek agyamban az előadás bevégezte után. A legközelebbi előadáson ismét jelen leszek, hogy fogalmat szerezzek magamnak a talmudról, mely ezen felolvasás tárgyát fogja képezni. Kiváncsi vagyok, vajjon az a hirhedt talmud rejt-e magában fiatal leányokat érdeklő pikanteriákat?

Bocsánatot kérek tek. szerkesztő urtól, hogy megjegyzéseimet ilyen hosszú lére eresztettem, de egyuttal ezen észrevételeim fölött elfogulatlan ítéletet kérek becses lapja hasábjain.

Maradtam legmélyebb tisztelettel

Hornyik István.

Biztosítjuk a tisztelt Lelekesznövendék urat — és hivatkozhatunk mindjárt a felolvasás után több rabbinövendék előtt tett nyilatkozatunkra — hogy mi nem kevésbé botránykoztunk meg a tisztelt felolvasó rabbijelölt ur eljárásán, mint ő, a leendő keresztény lelkész. »Sir-Hasirim aser li'Slómó« (Salamon Énekek-Éneke) szavakkal kezdődik ugyan a Sir-Hasirim, felolvasó azonban kijelenti, hogy ő azt jobban tudja; hogy ezt nem Salamon írta. Mindössze egy százada,

elmélkedék a felolvasó, hogy a Sir-Hasirimet ismerik. Azelőtt t. i. azt hitték, hogy — mit a talmud is állit — Sir-Hasirim a biblia legszentebb könyve (kódos-kódosim) mert Izrael viszonyát az istenhez ecseteli. (Az együgyűek!) A seminarista ur ezt jobban tudja. Sir-Hasirimet ismeretlen szerzők írták (erre tanították őt Herder, Michaeli és más — rabbik (!)) és nem tartalmaz semmi mást, mint szerelmi idyllt, drámát, viziót, álmodot, a kedves leány hajának *minutiosus* leírását, a szerelem szenvedélye nyilatkozását, mint ezt aztán a leendő zsidó rabbi, ki természetesen minden alkalommal a *szent* igére fog hivatkozni, nagyon is bőven kifejtette. Szántszándékkal nem vettünk tudomást ama boszantó fellépésről, és nem vennénk most sem, ha az itt közölt — bevalljuk reánk nézve megszégyenítő — levelet nem vettük volna. E levél, melyet ime áteszünk főt. Bloch Mózes rabbi, a szeminárium igazgatója és a felső tanfolyam talmudtanárához, arról győzött meg, hogy az ügy nem maradt »magunk közt« és hogy nyilvánosan állást kell foglalnunk vele szemben.

Szellemszikk

a talmud, midrás- és a későbbi rabbinikus irodalomból.
(108. folytatás.)

Kibékítheted gyűlölöidet, de soha sem irigyeidet.

*

Mások boldogsága teszi az irigy nyomorát, s csak mások fájalmán hizik.

*

Főlöstlegest vásárolsz: majd eladod a szükségest is.

*

Vannak, kik nagy áldozatok árán szerzik meg — gyalázatukat.

*

A tékozló megkárosítja örökösait, a zsugori saját magát fosztja ki.

*

Bar Kiszra szegényen élt, hogy gazdagon meghalhasson.

*

Vajha — szól Bar Kiszra — örökölhetném magamat!

*

Vagyonodnak, Bar Kiszra, nincsen lába; ha meghalsz, szárnyat kap.

*

„A jótékonyság megment a haláltól“ A zsugorira nézve megfordítva áll a tétel: A *halál megmenti a jótékonyságtól.*

*

Ezer a szeme a féltékenységnek, pedig az anyja (a szerelem) egészen vak.

*

Van egy neme a féltékenységnek, melynek anyja nem a nemes szerelem, hanem a legrutabb önzés.

*

Nem tudtál uralkodni magadon: uralkodnak most mások fölötted.

*

Mert vágyad elragad, tette sietsz; azaz ten-gerre szállsz, mert vihar keletkezik.

*

A test vágya emésztő tűz, a léleké világító láng.

*

Vágyai minden embernek vannak; [Jaj annak, kinek nincsenek!] csakhogy az egyiknek vágyai rab-szolgái, kik fölött parancsol, a másoknak urai, kik vele parancsolnak.

TÁROZA.

A HÁZALÓ ÉS FIA.

EREDETI BESZÉLY.

Az „Egyenlőség” számára írta: *Viola Miksa.*

(Folytatás).

(2)

Károly kezét nyújtott a leánynak, némán, szótlanul. Matild eltalálta e hallgatás okát és így szólt:

— Oly halovány vagy, Károly. Fáradozásodnak nem volt eredménye, ugy-e? Nem tudtál pénzt szerezni?

— Nem, szólt a fiatal ember. — Mintha csak a lelki üdvösségük függne minden krajczártól, oly gondosan eldugták előlem pénzüket. Némelyik még ki is nevetett. Gunyosan kérde tőlem, hol jár az eszem, hogy merőben idegen embertől pénzt kérek kölcsön.

— Az én tanácsom is eredménytelen maradt hát, — szólt Matild szomorúan. — Mily kőszivűek az emberek! Egy olyan összeggel, a melyet számtalan ember a legkönyebben nélkülözhet, segítve volna rajtad. Szerencséd meg volna alapítva, két család gondjai megszűnének és nincs senki, aki erre a jótétmenyre vállalkoznék.

— Oh, ti még nem ismeritek az embereket, — mondá Matild anyja. — A ti szivetekben még él a bizalom és remény, s bár őrizné meg örökre az Ég azt számotokra. Ha annyi keserű csalódást éltek volna meg, mint én, most már tudátok, hogy az emberek jobbára önzők és kárörvendők. Legjobb volna, — mondá Károlyhoz fordulva — ha most nem is gondolna többé a vizsgára, hanem valami szerény hivatal után nézne. Talán idővel megtakaríthatja fizetéséből a vizsgához szükséges összeget. Egyiktek sincs bőséghez szokva, s ha önnek állása lesz, megüljük a menyegzőt. Ketteskén talán csak fogtok tudni előre haladni.

— Én nézlek valami kis hivatal után, — szólt Károly — én koplaljam át az életet valami napidijas állásban, s tegyem semmivé atyámnak hozzám kötött reményeit? Azért tanultam-e tizenöt hosszú esztendeig, azért türtem-e éhséget és szomjúságot, és szegény édes atyám önfeláldozása csak arra szolgál-

jon-e, hogy bú és gond közepette tengethessem életemet? És ne lehessen-e képes segítő kezemet nyújtani feléje, ha elaggottan és elgyöngülve reám fog majd szorulni? Oh, ha a legvégsőre volnék is kénytelen, le kell tennem a vizsgát egy hét alatt.

— De hát mit akarsz tenni? — kérde Matild. — Én magam tanácsoltam neked, kihez fordulj kölcsönért. Ezeknél nem sikerült szerezned s most talán egész idegeneknél akarsz kopogtatni?

— Nem, viszonzá Károly, hanem hazautazom. Talán lesz atyámnak valami megtakarított pénze. Tudja, hogy az utolsó vizsgához tetemesebb összegre van szükségem, talán módjában lesz segíteni rajtam. Szomszédunk különben gazdag ember, esetleg ő fog megsegíteni.

— Csalóka reménykedés — jegyzé meg az öreg asszony. Hónapok óta nem kapott atyjától levelet, még kevésbbé segélyt. Ugyan, hogy remélheti, hogy nagyobb összeggel rendelkezik? De hallgassa meg az én tanácsomat. A házban odalent lakik egy ember. Menjen le hozzá: beszéljen vele, talán segít ő önön. Ismeri önt, pár hét előtt hogyléte felől is tudakozódott tőlem.

(Folyt. köv.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **február végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre . . . . . 8 frt — kr.
fél évre . . . . . 4 frt — kr.
negyed évre . . . . . 2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak

egész évre . . . . . 7 frt — kr.
fél évre . . . . . 3 frt 50 kr.
negyed évre . . . . . 1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség”
szerkesztésége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1889 márczius hó 3.) I. adar hó (30 napos) utolsó (rós-chódes első) napja. Hétfő (rós-chódes második) II. adar hó 1 napja. Kedd 2., szerda 3., csütörtök 4., péntek 5., szombat (haf szölkő) 6. napja. Hetiszüdra: (az első Mózes III. könyvében) *Vajikró.*

Hazai hírek.

— A pesti zsidó nagy hitközség új kórháza javára a lefolyt héten adakoztak: A budapesti bankkegyesület 500, Lánosz Leó 500, a Pesti hazai első takarékpénztár 200, Berger Mária szül. Hellsinger 200, Fleischl József

150, *Münz* Sámuel 100, a *Pesti Victoria* gőzmalom 100 és az *Első magy. gyapjmosó intézet* 50 frtot.

— **A hajdu-szoboszlói zsidó hitközség** rabbiját gyászolja, ki február hó 20-án, alig 46 éves korában, szenvedésteljes betegség után meghalt. *Weisz* Czevi rabbit ritká, igaz vallásosság, alázatosság és a rabbinikus tudományokban való nagy jártasság tüntette ki. Szoboszlón 10 évig működött mint zsidó pap. Temetése nagy részvét mellett febr. hó 22-én ment végbe. Gyászbeszédet tartottak a debreczeni, földesi, nádudvari, derecskei, berettyó-ujfalui, biharnagy-bajomi, ujfehértói és udvardi rabbik, kik az elhunyt kartárs nagy erényeit dicsőítették és a községeknek lelkére kötötték, hogy a hátramaradt özvegyről és 3 árváról gondoskodják, miről azonban ez már előzetesen nagylelkűen intézkedett — A hajdu-szoboszlói zsidó hitközséghez ez alkalommal nekünk is volna szavunk. Válasszanak ezután papot, ki méltó legyen elődéhez vallásosság, szerénység, a talmidikus ismeretekben való jártasság dolgában, legyen szóval orthodox tetőtől talpig, minő elődje volt, de ügyeljenek rá, hogy jövőbeli rabbijuk *tudjon magyarul*, és nemcsak hogy tudjon, de *beszéljen is magyarul*. E sorok írójának mindannyiszor arczába kergette a vért a szégyenérzet, valahányszor tapasztalnia kellett, hogy minden porczikájukban magyar községekben, minő pl. Hajdu-Szoboszló is, a zsidó pappal csak németül, vagy német-zsidó jargonban lehet társalogni. A régiéken már nem lehet, nem is kell változtatni, de új papot, ha felvesz az ilyen hitközség, legyen gondja rá, — ez *hazafias kötelessége*, — hogy tudjon, hogy beszéljen magyarul.

— **A magyar tudományos akadémiának** mult hétfőn tartott havi teljes ülésén dr. *Batizfalvy* Sámuel, az akadémia levelező tagja, emlékbeszédet mondott dr. *Rózsay* József, az akadémiának elhunyt lev. tagja fölött. — A rendkívül megleghangu megemlékezés adataihoz képest a boldogult kiváló érdemeket szerzett a magyarosítás terén, kivált hitsorsosai között, már 1843-ban megalapítván az „izr. magyarosító egyesület”-et. Sokoldalú irodalmi munkásságot is fejtett ki, s kiadott dolgozatainak száma 88-ra megy. — Emlékét számos nagyszegű jótékony hagyomány örzi.

— **A stockholmi keleti kongressuson** Magyarországot három híres hazai tudós fogja képviselni. Ezek közül az egyik dr. *Goldziher* Ignác, egyetemi magántanár és a pesti zsidó nagyhitközség titkára. (A másik kettő *Hunfalvy* és *Vámbery*. Ez utóbbi tudvalevőleg zsidó származásu, sőt valamikor bachur volt a pozsonyi jesiván.)

— **A debreczeni izr. nőegylet** e hó 20-án tartotta meg jótékonycélú, táncczal egybekötött thea-estélyét, a mely fényes sikert eredményezett minden tekintetben, mivel a mellett hogy a valláskülönbség nélkül megjelent diszes társaság a legkedélyesebben mulatott, a jótékony célra 650 frt 70 kr. *tiszta bevétel* jutott. — Ezen szép eredmény a rendező bizottság buzgó fáradozásának és kiválólag a nőegylet

érdemes elnökének: *dr. Scheer* Benőné urnőnek köszönhető.

— **Gyász eset.** Szent-Endrén február hó 18-án, rövid 8 napi szenvedés után elhunyt *Tausz* Ármin, az izr. hitközség érdemekben gazdag tanítója, ki negyedszázadra terjedő tanítói működése alatt nemcsak a szentendrei zsidóság, hanem az egész város megmagyarosítása körül a legnagyobb buzgalommal és odaadással fáradozott. Az elhunynak másnap végbement temetésén minden vallásfelekezet tagjai rendkívül nagy számmal voltak képviselve, s a könyekig megilletődve hallgatták dr. *Klein* Gyula, ó-budai főrabbinak a ravatálnál tartott megragadó gyászbeszédét, valamint *Baum* Jakab vörösvári ker. rabbinak átgondolt, szépen előadott bucsuztatóját.

— **Dr. Rosenstein Mór**, tapolczai ker. rabbi február hó 26-án tartotta esküvőjét *Vogel* Anna kisasszonnyal Jägerndorfban.

Külföldi hírek.

— **Boldogult Veneziáni Edvarido helyére** *Hirsch* Móricz báró a francia zsidó consistorium elnökét, *Seé* urat bizta meg párisi jótékonyági irodája vezetésével. Belső barátja és főtitkára halála *Hirsch* báróra megrendítő hatást gyakorolt. „*A szenvedő emberiség* — írja a báró budapesti bizalmas emberéhez intézett levelében — *nem is tudja, mit veszített e nemes emberben, a zsidóság sem tudja, mennyit veszített e meleg védelmezőjében, csak én tudom és mélyen érzem, mennyit veszítettem e drága emberben, e hű barátban.*“

— **Görög patriarcha a zsidókról.** A jeruzsálemi Rothschild Lionel-féle nagyszerű ipariskolát *Nikodemus* görög patriarcha legközelebb meglátogván, a következőleg nyilatkozott: „Azt hiszem, hogy a kereszténység keletkezése óta nem akadt görög uralkodó, aki zsidó házába lépett. De én örömmel keresem fel ezt az iskolát, a melyben nem csak tanítják a vallási türelmet és ember szeretetet, hanem gyakorolják is.“

— **Svédországi zsidók kitüntetése.** A svéd király jubilauma alkalmából következő hitsorsosaink nyertek különböző kitüntetések, u. m.: *Jakobsohn* E. tanár a Szt. Olaf rendet, *Rubensohn* József az „északsarki csillagrend” lovagkeresztjét, *Nachmann* A. a Vasa-rendet és *Philipsen* J. norrköpingi konsul az I. oszt. Vasa-rend tiszti rangját. A stockholmi zsidó hitközség kántora *Rosenberger* G. pedig abban a megtiszteltetésben részesült, hogy a királyi katonai-iskola német nyelvtanári állását nyerte el.

— **Egy zsidó vallásu német konzulról** emlékeztek meg a minap rendkívül dicsőítőleg a német birodalmi gyűlésben. E konzul *Vohsen* a. D. a német-keletafrikai társaságnak zanzibári főképviseelője, kinek a német gyarmatosítás terén máris számos érdemei vannak. Működését osztatlan elismeréssel kommentálja az egész német sajtó.

— **Milanó zsidósága** érzékeny veszteséget szenvedett. F. hó 11-én hunyt el ott hitsorsosunk, *Sabino Leonio Coen*, kiről a katolikus kezekben levő „*Perseveranza*“ című hirlap rendkívül meleg hangon írt nekrológot kö-

zöl. Legszebb jellemvonása az említett hírlap szerint az önfeláldozásig menő jótékonyság volt és végtelen azon szegényeknek és árváknak száma, a kik benne egyetlen pártfogójukat s második atyjukat veszítették.

— **Egy antiszemita hírlap sorsa.** Bécsben ez év elején *Vergani* képviselő, Schönerer méltó barátja és elvtársa kiadásában tudvalevőleg egy »Deutsches Volksblatt« című nagy antiszemita lap indult meg, melynek a zsidók ellen irányuló otromba támadásai mihamar szomorú hírnévre vergődtek. Ez az ujság rövid két havi fenállás után ma végperceit éli. Munkatársai egymásután ott hagyták, midőn a megindítás céljából nagynehezen összekupargatott 50.000 frtnak a lap szerencsésen nyakára hágott. Előfizető természetesen alig volt, mert a lapnak szellemtelenségével csak üressége versenyzett, s a tízezerszámra szétküldött mutatványszámok mindenre inkább alkalmasak voltak, mint az előfizetőborzításra. A lap megszűnté érzékeny veszteség a — sajtósokra nézve.

— **Graziado Ascoli,** a nemrég kinevezett zsidó vallású olasz szenator kitüntetése alkalmából méltó a felémítésre, hogy az olasz egyetemek és akadémiák tanári karaiban a zsidóság meglehetősen nagy számban van képviselve. Hiteles adatokhoz képest a zsidó vallású tanárok száma sokkal nagyobb, mint a zsidóknak a keresztény lakossághoz való aránya, s közöttük föltétlenül az első hely illeti meg a most kinevezett Ascolit, a ki a világ legjelesebb nyelvészeinek egyike.

— **Zsidó tudós kitüntetése.** A párisi Folklore-egyesület a hirneves bécsi ethnographust és nyelvészt, *Krausz* Frigyes drt. a francia kereskedelmi ministerium védnöksége alatt az idén tartandó népisme kongresszus tiszteletbeli elnökévé választotta.

— **A bécsi török izr. hitközség történetét** tárgyaló rendkívül érdekes munkát adtak ki Bécsben *Papo* Mihály és *Zemlinszky* Adolf lovag. E munkából megtudjuk, hogy az első alapítók közé tartoznak: *Lopez* Mózes és *Parara* Diego d'Aquilar, spanyol inquisitor, ki később Mária Terésia alatt „udvari zsidó“ volt, és bérben bírta a dohánymonopoliumot s mint előkelő ember jelentékeny szerepet játszott.

— **Az olasz kereskedelmi ministerium** kebelében fenálló „Consiglio superiore dell industria e commercio“

(Ipar- és kereskedelemügyi főtanács) legnevesebb tagjai ez idő szerint egytől-egyig hitsorsosaink. Elnök: Luigi *Luazzatti*; tanácsosok: Leopoldo *Franchetti* és Edoardo *Philippsohn*, jegyző pedig Achillo *Padoa*, mindannyian zsidók. A főtanács tagjait a kereskedelmi miniszter nevezi ki, s e kinevezések újabb bizonyosságot tesznek arról, mennyire méltányolják az olaszországi irányadó körökben hitsorsosaink érdemeit.

— **Rosenthal Emánuel,** a jótékonyságáról ismert előkelő bankár, vasuti vállalkozó, Bukarestben elhunyt. Daczára a Romániában javában virágzó antisemitismusnak, rendkívüli fényes volt végtisztessége. Megjelentek ez alkalomból: Vernescu, Majorescu és Marghiloman miniszterek, Florescu a senatus elnöke, Pache Protopopescu a kamara alelnöke, számos senátor, képviselő, miniszteri hivatalnokok, az arisztokrácia képviselői, katonai előkelőségek stb. A fényes temetési kíséretet a lovas zsandárság egy csapata nyitotta meg, utána a gyász kocsi haladt, korszoruktól teljesen elboritva. A képviselőház alelnöke nemcsak, hogy elkísérte a halottat a temetőbe, de segítette is a koporsót végső nyugó helyéhez vinni. Sirjánál Bukarest város polgármestere tartott megható gyászbeszédet. Rosenthal felekezeti különbség nélkül gyakorolta a jótékonyságot, a merre csak szükség uralkodott. E mellett a zsidóságnak rendíthet'en, igaz hive volt.

— **Az orosz czár és a perzsa zsidók.** Mint a „Daily News“ táviratilag értesül, *Khorassan* perzsa tartomány zsidó lakossága kérvényt intézett az orosz czárhoz, melyben előadják, hogy a jelenlegi perzs sah, Naszed-din kényszerítette őket vallásuk megváltoztatására, vonatkozólag a mohamedán vallásra való áttérésre. Ennek folytán *Merobe*, orosz területre ohajtanának kivándorolni, hogy ott visszatérjenek atyáik hitére. Hir szerint a czár már helyt is adott a kérelemnek.

— **A római munkás-zavargások és a zsidók.** Az olasz kormány hivatalos lapja, a „Tribuna“ örömmel és elégtétellel emeli ki, hogy a Rómában legutóbb lefolyt munkás-zavargásoktól a zsidóság teljesen távol állott, ami tekintettel a rendkívüli nyomorban sinlődő zsidó vallású munkások nagy számára, kétszeresen figyelemre méltó jelenség. A nevezett lap ezzel kapcsolatban dicsérőleg emlékszik meg a törvénytiszteletről, melyet a zsidók, magatartásuk által, e kritikus napokban nyilvánítottak.

A Pannonia gőzmalom társaság Budapestén

a szokásos husvétli lisztminőségeket

a budapesti gőzmalomok eredeti lisztszámainak megfelelőleg

a helybeli rabbinatus elnöke, főtisztelendő **Brill Samuel L.** ur és tisztelendő **Pollák Lipót** ur

szigorú ellenőrzése

mellett gyártja és szives megrendeléseket a **legjutányosabb** napi árak mellett foganatosít.

Czim: **Pannonia gőzmalom Budapestén.**

Pályázat.

A szentesi zsidó hitközségnél **rabbi** állásra ezennel pályázat nyitattik.

Megkívánatik magyar honosság, magyar hitszónoklat, hitoktatásra, rabbi teendők végzésére való képesítettség és jogosultság, valamint a törvény követelte egyéb kvalifikáció.

A budapesti rabbi szemináriumot végzettek, vagy bölcsészlet-tudori oklevéllel bírók elsőbbségben részesíttetnek.

Díjaztatik **1200** forint évi fizetés-, **200** forint lakbér-illetményvel, valamint az anyakönyvi kerület által szabályozott és egyéb szokásos díjakkal; a más esetleg természetben adatik.

Próbászónoklatra csakis a meghívandók bocsátatnak, kik magyar és német hitszónoklatot tartoznak előadni, az utazási költségek csak a megválasztottnak térítettnek meg.

A pályázati határidő 1889. évi április hó 1-én jár le, a teljesen felszerelt pályázati kérvények alólírott elnökséghez küldendők be.

Kelt Szentesen, 1889. évi február hó 14. én.

Freund Márk,
hitk. jegyző.

Dr. Poláczek Albert,
hitk. elnök.

MEGHIVÓ

a Pesti Lloydársulat

rendes évi közgyűlésére

mely 1889. évi márczius hó 9-én d. u. 3 és fél órakor az új Lloydépület termében fog megtartatni.

Tárgyai:

1. Az évi jelentés és évi számadás előterjesztése.
  2. Két igazgatónak két évre, és nyolcz bizottsági tagnak három évre leendő alapszabályszerű választása; esetleg további két bizottsági tag választása, ha a két igazgatói állást bizottsági tagok nyerik el.
  3. A társaság érdekeit czélzó egyéb indítványok.
- Budapest, 1889. február 21.

A bizottság nevében:

Wahrmann Mór
elnök.

MAGYAR ÁLTALÁHOS HITELBANK.

Közgyűlési meghívó.

A Magyar Általános Hitelbank szavazatra jogosult t. cz. részvényesei az 1889. évi **márczius 19-én** kedden d. e. 10 órakor Budapesten a bank helyiségében (V., nádor-utca 12. sz.) tartandó

huszonegyedik rendes közgyűlésre
meghívattak.

A tanácskozás tárgyai:

1. Az igazgatóság jelentése a társaság 1888. évi üzleteiről.

2. Az igazgatóság számadása az 1888-dik évről és indítványa az évi nyereség megállapítása és hováfordítása iránt.

3. A felügyelő-bizottság jelentése.

4. Határozathozatal e tárgyban és a felmentés megadása az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére.

5. A felügyelő-bizottság választása és tiszteletdíjának megállapítása.

A közgyűlésen minden részvényes **husz** darab letett részvény után egy szavazattal bír.

A szavazatra jogosult t. cz. részvényesek felhivatnak, hogy részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt a közgyűlésre kitűzött határnap előtt **14 nappal Budapesten** a Magyar Általános Hitelbanknál, **Bécsben** a cs. kir. szab. osztrák kereskedelmi és iparhitelintézetnél vagy S. M. von Rothschild bankházánál letétbe tegyék.

A részvények szárendben összeállítva a benyújtó által önkézüleg aláírt jegyzék kíséretében nyújtandók be.

A jegyzék Budapesten **két**, Bécsben **három** példányban állítandó ki.

E jegyzék egy példánya a benyújtónak az átvétel elismerésével visszaadatik. A részvények csak ezen elismervény visszaadása mellett fognak a közgyűlés után visszaszolgáltatni. A közgyűlésre belépti jegyül szolgáló igazolvány **Budapesten** közvetlenül a letétel alkalmával, **Bécsben** 8 nappal a közgyűlés előtt meg kiadatni.

Ha valamely részvényes szavazati jogát más szavazatképes részvényes által öhajlja gyakorolni, a megbízott nevére szóló meghatalmazást az igazolvány hátán kitöltendő aláírni tartozik.

A mérleg a felügyelő-bizottság jelentésével együtt 8 nappal a közgyűlés előtt Budapesten az intézet helyiségeiben és Bécsben a cs. kir. szab. osztr. hitelintézetnél és S. M. von Rothschild bankházánál a részvényesek rendelkezésére bocsátatik.

Budapest, 1889. február 11-én.

A Magyar Általános Hitelbank igazgatósága.

Hirdetmény.

מגילות pergamentből valók, nagy választék 5 frtjával, papírból valók 10 kr. magyar vagy német fordítással 20 kr. קומנטארוך nélkül 5 kr. héberbetűs német, tiszta német, vagy magyar fordítással 20 krajczár. פירי תשובות ר' עקיבא אהרן מהדורה תניינא J. héber ige- és névragozás tabellája 20 kr. Mindennemű magyar- és német iskolakönyvek, (nagyobb megrendeléséknél jeientekevényen olcsóbban) anyakönyvi ívek és kivonatok, ספרים ספרים תורות כפרים aranyhimzésű פרוכת és tórahruhácskák (a budapesti országos kiállításon aranyhimzéseink nagy érmet nyertek) a legolcsóbban és legnagyobb választékban kaphatók

Sternberg és Tsa-nál

Budapest, Rombach-utca 16. sz.

Árjegyzékeinket kívánatra ingyen küldjük.